

آشنایی با طرح‌های توسعه شهری در ایران

(طرح‌های توسعه شهری ساختاری و راهبردی)

نویسنده:

ناصر براتی

مینا براتی

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و معماری

استاداری بهرگان
معاونت امور عمرانی
دفتر امور شهری و شوراهای

وزارت کشور

سازمان شوراهای تأسیسات و دیارهای ملی کشور
پژوهشگاه مدیریت شهری و روستایی

سرشناسه: براتی، ناصر، ۱۳۳۴-
 عنوان و نام پدیدآور: آشنایی با طرح‌های توسعه شهری در ایران (طرح‌های توسعه شهری ساختاری و راهبردی) /
 مولفان ناصر براتی، مینا براتی.
 مشخصات نشر: تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: ۱۳۶ ص: جدول، نمودار.
 فروست: سری منابع آموزشی شهرداری‌ها.
 شابک: ۵-۹۳-۸۴۶۶-۹۶۴-۹۷۸
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۶ - ۱۴۰.
 موضوع: شهرسازی -- ایران -- طرح و برنامه‌ریزی
 موضوع: عمران شهری -- ایران
 شناسه افزوده: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ب۴ ۱۹ الف / HT ۱۶۹.
 رده‌بندی دیویی: ۳۰۷/۱۳۱۶۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۷۱۲۴۴

عنوان: آشنایی با طرح‌های توسعه شهری در ایران (طرح‌های توسعه شهری ساختاری و راهبردی)
 ناشر: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
 تهیه و تنظیم: معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
 مجری: استانداری هرمزگان - شهرداری کرمان - پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری جهاد دانشگاهی
 مدیر پروژه: مهدی رضائی سردره، حسین رجب صلاحی
 ناظر پروژه: ابوالفضل فانی، جواد نیکنام
 نویسنده: ناصر براتی - مینا براتی
 شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
 نوبت چاپ: اول
 قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال
 تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۰
 شابک: ۵-۹۳-۸۴۶۶-۹۶۴-۹۷۸
 نظارت چاپ: عقیق ۴-۳۸۹۳۲۴۰۳

حق چاپ و نشر برای انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور محفوظ است

پیشگفتار

گسترش شهرنشینی و مسائل و مشکلات خاص زندگی شهری، بیش از پیش ضرورت توجه همه جانبه به راهبردهای سودمند برای بهینه سازی زندگی ساکنان شهرها را لازم ساخته است. در میان عوامل تاثیرگذار در شهرها مانند محیط زیست شهری، حمل و نقل شهری، ایمنی شهری و برنامه ریزی شهری، یک عامل بسیار مهم که تاثیر فزاینده و تعیین کننده ای بر دیگر عوامل سازنده زندگی شهری دارد، مدیریت شهری است. هر فعالیت اجتماعی بدون وجود مدیریت سازمان یافته که اهداف و ابزارهای رسیدن به آنها را مشخص کند و فعالیتها را هماهنگ سازد - از هم می پاشد و به بی نظمی می گراید. شهرها نیز که پیچیده ترین و متنوع ترین جلوه های زندگی اجتماعی بشری را در خود دارند بدون وجود نظام مدیریت شهری که ضمن انجام برنامه ریزی های لازم برای رشد و توسعه آینده شهر به مقابله با مسائل و مشکلات کنونی آنها بپردازد بی سامان می گردند.

در نظریه های جدید مدیریت، به بالاترین سازمان از نظر کیفیت، سازمان متعالی می گویند. یک سازمان زمانی متعالی است که تمام اعضا به ماهیت ذاتی و درونی روابط خود اهمیت دهند، بدین معنا که هر فردی برای کارایی بیشتر از هیچ کوششی دریغ نرزد. بر خلاف یک رابطه متقابل خشک و رسمی که در آن طرفین به چگونگی تقسیم منافع علاقمندی نشان می دهند، اعضاء یک سازمان متعالی و برتر بیشتر مایل اند بدانند چگونه هر یک از آنان می توانند نفع بیشتری به سازمان ارائه دهند، افزون بر این، تمامی اعضا سازمان به این موضوع علاقمندند که چگونه می توانند برای افراد خارج از سازمان نیز مثرتر باشند.

نظام مدیریت شهری نیز می باید به جایگاه متعالی خود برای خدمات رسانی بهتر به منظور رضایتمندی هر چه بیشتر شهروندان کشور دست یابد. مهمترین راه برای رسیدن به این هدف برای نظام مدیریت شهری دست یابی به جریان دانش و اطلاعات بهتر در جهت اتخاذ تصمیم مناسب و کاهش خطاها در تصمیم گیری و اجرا می باشد. داشتن دانش و اطلاعات از عدم قطعیت در روند تصمیم گیری ها می کاهد. مهمترین ابزار دست یابی به اطلاعات در جهان امروز متون نوشتاری یا الکترونیکی می باشد که اگر حاصل تلفیق علم و عمل باشند تاثیر گذاری آن به مراتب بر مخاطبین بیشتر خواهد بود. به منظور انتشار دست آوردهای جدید علمی و عملی در زمینه های مختلف مدیریت شهری پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور با همکاری دفتر امور شهری و شوراهای استانداری هرمزگان اقدام به انتشار کتب آموزشی ای با عناوین زیر نموده است تا گامی هر چند کوچک در ارتقاء سطح علمی شهرداری ها کشور برداشته شده باشد.

- ۱- اصول برنامه ریزی فضای سبز شهری .
- ۲- اصول و مبانی برنامه ریزی فرهنگی .
- ۳- ارزیابی و مکانیابی دفن بهداشتی مواد زاید جامد شهری .
- ۴- شیوه نامه های امور مالی و معاملات شهرداری ها .
- ۵- آشنایی با محدوده های شهری .
- ۶- آشنایی با طرح های توسعه شهری در ایران (ساختاری راهبردی) .
- ۷- فضاهای باز شهری .
- ۸- مدیریت طرح های عمرانی در شهرداری ها .
- ۹- راهبردهای توسعه شهری .
- ۱۰- نحوه طراحی پارکینگ های خیابانی در گره های شهری .
- ۱۱- برنامه ریزی و طراحی محیطی امنیت در محیط زیست شهری .
- ۱۲- آشنایی با درآمدها و روش های افزایش آن در شهرداری ها .

کتاب حاضر با عنوان آشنایی با طرح های توسعه شهری در ایران (طرح های توسعه شهری ساختاری و راهبردی) یکی از کتب این مجموعه می باشد که در هفت فصل تهیه گردیده فصول این کتاب عبارتند از: فصل اول: تعریف برنامه ریزی و برنامه ریزی شهری، فصل دوم: برنامه ریزی شهری در ایران از بعد نظری، فصل سوم: ارزیابی طرح ها و مدیریت توسعه شهری در ایران، فصل چهارم: معرفی برنامه ریزی شهری (ساختاری محلی)، فصل پنجم: معرفی برنامه ریزی شهری (راهبردی اجرایی) در جهان، فصل ششم: امکان بهره گیری از برنامه ریزی توسعه شهری به روش ساختاری راهبردی در ایران و فصل هفتم: امکان بهره گیری از برنامه ریزی توسعه شهری به روش راهبردی در ایران .

در پایان از همکاری صمیمانه آقایان مهدی رضائی سردره معاون امور عمرانی استانداری هرمزگان، حسین رجب صلاحی معاون آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری ها و دهیاری کشور و ابوالفضل فانی مدیرکل دفتر امور شهری و شوراهای استانداری هرمزگان که در تهیه، تدوین و نشر این کتاب تلاش فراوانی نمودند نهایت تقدیر و تشکر به عمل می آید .

حسین هاشمی
استاندار هرمزگان

محمد رضا بمانیان
رئیس پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیش‌گفتار.....	۱
فصل اول: تعریف برنامه‌ریزی و برنامه‌ریزی شهری.....	۱
اهداف.....	۲
مقدمه.....	۳
۱. پایه‌های مبانی برنامه‌ریزی.....	۳
۲. ویژگی‌های برنامه‌ریزی.....	۴
خلاصه.....	۱۰
خودآزمایی.....	۱۰
فصل دوم: برنامه‌ریزی شهری از بعد نظری.....	۱۱
اهداف.....	۱۲
مقدمه.....	۱۳
۱. ساختار تصمیم‌گیری.....	۱۳
۲. آغاز تحولات در نظام تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی شهری.....	۱۶
خلاصه.....	۱۷
خودآزمایی.....	۱۷
فصل سوم: ارزیابی طرح‌ها و مدیریت توسعه شهری در ایران.....	۱۹
اهداف.....	۲۰
مقدمه.....	۲۱
۱. ورود برنامه‌ریزی شهری (شهرسازی) ایران به دوره مدرن.....	۲۱
۲. برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری در ایران بعد از انقلاب اسلامی.....	۲۴
۳. قوانین مهم و تاثیرگذاربر روند توسعه شهری در ایران.....	۲۶
۴. سیر تحول مدیریت شهری در شهر تهران به عنوان نمونه.....	۲۷
۵. ارزیابی طرح‌های توسعه شهری در ایران.....	۳۱

خلاصه.....	۳۴
خودآزمایی.....	۳۴
فصل چهارم: معرفی برنامه ریزی شهری (ساختاری - محلی).....	۳۵
اهداف.....	۳۶
مقدمه.....	۳۷
۱. تاریخ ظهور و توسعه برنامه ها یا طرح های ساختاری در انگلستان.....	۳۷
۲. چرا طرح های ساختاری - محلی؟.....	۳۸
۳. وظایف و اختیارات مقامات محلی در تهیه و اجرای طرح های محلی.....	۴۴
۴. ماهیت برنامه ها یا طرح های ساختاری - محلی.....	۴۶
۵. برنامه ها و طرح های ساختاری - محلی در عمل.....	۴۹
۶. انواع طرح های ساختاری و محلی.....	۵۰
۷. محتوای طرح های ساختاری.....	۵۱
۸. محتوای طرح های محلی.....	۵۲
۹. مجموعه طرح های ساختاری - محلی یا طرح های توسعه و عمران یکپارچه.....	۵۳
۱۰. نظام مدیریتی - اجرایی برنامه های ساختاری - محلی در انگلستان.....	۵۹
خلاصه.....	۶۱
خودآزمایی.....	۶۲
فصل پنجم: معرفی برنامه ریزی شهری (راهبردی - اجرایی) در آمریکا.....	۶۳
اهداف.....	۶۴
مقدمه.....	۶۵
۱. روند شکل گیری برنامه ریزی شهری راهبردی در آمریکا.....	۶۵
۲. برنامه های توسعه شهری راهبردی از تئوری تا عمل.....	۷۱
۳. مراحل برنامه ریزی راهبردی شهری و منطقه ای.....	۷۲
۴. ویژگی های برنامه ریزی شهری راهبردی (استراتژیک).....	۷۹
۵. تجربیات جهانی در بکار گیری برنامه توسعه شهری راهبردی.....	۸۲

محتوای برنامه راهبردی	۸۵
خلاصه	۹۰
خودآزمایی	۹۰
فصل ششم: امکان بهره‌گیری از برنامه‌ریزی توسعه شهری به روش (ساختاری- راهبردی)	
در ایران	۹۱
اهداف	۹۲
مقدمه	۹۳
۱. سابقه موضوع برنامه ها یا طرح‌های ساختاری- راهبردی در ایران	۹۳
۲. رویه پیشنهادی برای تهیه و تدوین طرح‌های ساختاری- راهبردی	۹۶
۳. محتوای پیشنهادی برنامه ها یا طرح‌های ساختاری- راهبردی	۹۸
۴. اقدامات لازم در خصوص تدوین ضوابط و مقررات مورد نیاز	۹۹
۵. اقدامات لازم برای رفع مشکلات نظام اجرایی طرح‌های توسعه ساختاری - راهبردی	۱۰۰
۶. ویژگی‌های پیشنهادی طرح‌های ساختاری - راهبردی	۱۰۱
۷. ارکان پیشنهادی برنامه ها یا طرح‌های توسعه ساختاری - راهبردی	۱۰۲
۸. سرفصل‌های اصلی پیشنهادی برای شرح خدمات برنامه ها یا طرح ساختاری - راهبردی	۱۰۲
خلاصه	۱۰۷
خودآزمایی	۱۰۸
فصل هفتم: امکان بهره‌گیری از برنامه‌ریزی توسعه شهری به روش راهبردی در ایران	۱۰۹
اهداف	۱۱۰
مقدمه	۱۱۱
۱. برنامه‌ریزی شهری راهبردی در عمل	۱۱۱
نگرش سیستمی	۱۱۲
نگرش فرایندی - راهبردی	۱۱۲
نگرش اجتماعی - مشارکتی	۱۱۳
۲. امکانات کاربرد روش و الگوی برنامه‌ریزی شهری راهبردی در ایران	۱۱۷
۳. امکانات تلفیق برنامه‌ریزی شهری راهبردی با طراحی شهری	۱۲۱

۴.	موانع استفاده از برنامه‌های توسعه راهبردی شهری در ایران	۱۲۱
۵.	انگویی ایده آل برای تغییر و تحول در نظام برنامه ریزی شهری در ایران	۱۲۵
۶.	انطباق بین انگوی مطلوب و وضع موجود نظام برنامه‌ریزی شهری در ایران	۱۲۷
	خلاصه	۱۳۰
	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری نهایی	۱۳۲
	فهرست منابع و مراجع	۱۳۴

www.ketab.ir

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱-۲: قوانین مؤثر در نحوه توسعه و عمران شهرهای کشور.....	۲۶
جدول شماره ۱-۵: نظریه‌های مؤثر در نقد الگوی طرح جامع و ارائه الگوی برنامه‌ریزی راهبردی.....	۶۹
جدول شماره ۱-۶: خلاصه محتوای طرح‌های ساختاری/راهبردی.....	۱۰۳

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار شماره ۱-۱: ساختار کلی تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی.....	۱۴
نمودار شماره ۱-۴، مشخصات طرح‌های محلی.....	۴۷
نمودار شماره ۲-۴، طرح‌های توسعه و عمران.....	۵۴
نمودار شماره ۱-۵: اصطلاحات پایه‌ای واژه راهبردی.....	۷۴
نمودار شماره ۲-۵، ماتریس انتخاب استراتژیک بر اساس تجزیه و تحلیل SWOT.....	۷۶
نمودار شماره ۱-۶: الگوی تصمیم‌سازی در طرح‌های شهری.....	۹۶
نمودار شماره ۲-۶: سطوح سه‌گانه طرح‌های ساختاری - راهبردی.....	۱۰۵